

Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Door de tijd heen

1 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

2, 5, 1, 4, 3, 6.

Opmerking

Als door het wegstrepen van één foutief geplaatst nummer een verder foutloze reeks ontstaat, wordt één scorepunt toegekend.

Prehistorie en Oudheid

2 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Het kleitablet is niet afkomstig uit een samenleving van jagers en verzamelaars, want

- in Mesopotamië is een vergaande arbeidsverdeling/sociale gelaagdheid / is een tempeladministratie / zijn arbeiders 1
- er is landbouw / de arbeiders worden in broodrantsoenen uitbetaald (wat de jagers verzamelaars niet hadden) 1

3 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat de volgende elementen:

- een juist voorbeeld van een oude stedelijke gemeenschap in een rivierdal/een oude rivierdalbeschaving (bijvoorbeeld Thebe in Egypte aan de Nijl) 1
- met een juiste uitleg van het belang van de rivier voor de stedelijke gemeenschap (bijvoorbeeld door de irrigatie / de jaarlijkse overstromingen van de Nijl kon er genoeg voedsel voor de stedelijke gemeenschap worden geproduceerd) 2

4 maximumscore 4

Uit het antwoord moet blijken:

- dat uit de tekst van Martialis wel de omvang van het Romeinse Rijk blijkt, omdat allerlei volken/volken uit grensgebieden van het Romeinse Rijk (van Midden-Afrika tot Noord-Europa) genoemd worden die ondergeschikt zijn aan Rome 2
- maar niet de reacties van de onderworpen volken weergeeft, omdat in een loflied op de keizer alleen positieve dingen zullen staan (betrouwbaarheid) / bij de opening van het Colosseum maar enkele vertegenwoordigers van deze volken aanwezig waren (representativiteit) 2

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

De Middeleeuwen

5 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken, dat de gietmal een bewijs is dat Denemarken zich in de tiende eeuw in een overgangperiode bevindt, omdat de ambachtsman met deze mal voorwerpen kan maken voor christenen (een kruis) én voor aanhangers van een voorchristelijk geloof (een Thorhamer). In deze periode bestaan beide geloven blijkbaar nog naast elkaar/vindt de overgang naar een christelijke samenleving plaats.

6 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Het hofstelsel ving het gebrek aan geld op, doordat daarin een autarkisch systeem (met horige boeren) voor de voedselvoorziening werd ontwikkeld (waardoor geen voedsel gekocht hoefde te worden) 2
- Het feodalisme ving het gebrek aan geld op, omdat de leenheer zijn gebied niet kon besturen met betaalde ambtenaren, maar zijn gebied moest verdelen in kleinere delen die hij uitgaf aan leenmannen die het gebied namens hem bestuurden 2

7 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

In het gedicht wordt de middeleeuwse standenmaatschappij beschreven / hebben alle standen een vaste taak / worden monniken en ridders beschreven (de vroege middeleeuwen is het tijdvak van monniken en ridders).

8 maximumscore 4

Kern van een juist antwoord is:

- De steden leverden geld/soldaten aan de vorst, die daarmee de adel kon bestrijden / ambtenaren kon aanstellen / onafhankelijker werd van de adel 2
- De positie van de steden werd hierdoor versterkt, omdat de vorst aan hen privileges gaf/afhankelijk werd van hun steun/de lokale adel van zijn macht beroofde 2

Door de tijd heen

9 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

2, 6, 1, 5, 3, 4.

Opmerking

Als door het wegstrepen van één foutief geplaatst nummer een verder foutloze reeks ontstaat, wordt één scorepunt toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Vroegmoderne tijd

10 maximumscore 6

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Bron 5:

- past bij het kenmerkend aspect “Het conflict in de Nederlanden dat resulteerde in de stichting van een Nederlandse staat” (of een omschrijving daarvan) 1
- want Arcerius gebruikt Kenau als voorbeeld om te laten zien hoe heldhaftig alle inwoners van Haarlem zich verdedigen tegen de Spaanse legers. (Zelfs vrouwen nemen aan de verdediging deel/hij wil sympathie/steun voor de opstand/de stad Haarlem opwekken.) 1

Bron 6:

- past bij het kenmerkend aspect “De opkomst van het nationalisme” (of een omschrijving daarvan) 1
- want op het schilderij wordt het verleden/het ontstaan van Nederland groots en roemrijk afgebeeld 1

Bron 7:

- past bij “De opkomst van het feminisme en de strijd voor deelname van meer vrouwen aan het politiek proces” (of een omschrijving daarvan) 1
- want Kenau wordt gebruikt als een voorbeeld voor vrouwen in de strijd voor vrouwenkiesrecht 1

11 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Bron 6 en 7 zijn voor een onderzoek naar de dapperheid van Kenau minder betrouwbaar, omdat die veel later zijn gemaakt / de verbeelding/visie van een kunstenaar bevatten/met een propagandistisch doel zijn gemaakt 1
- terwijl bron 5 tijdens het beleg/in de tijd zelf/door een ooggetuige is geschreven 1

Vraag	Antwoord	Scores
12	maximumscore 4	
	Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Veel Franse protestanten vluchtten juist naar de Republiek, omdat (twee van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – daar officieel gewetensvrijheid bestond/niemand voor zijn geloof vervolgd kon worden/veel verschillende geloofsrichtingen bestonden naast de officiële godsdienst. – het een protestants land was. – ze daar handelscontacten hadden/omdat zichzelf vaak koopman of ambachtsman waren en in de Republiek hun beroep konden uitoefenen. 	2
	<ul style="list-style-type: none"> • De absolute vorsten van de zeventiende eeuw streefden naar een sterk, centraal geregeerd koninkrijk (adel, steden, regionale belangen en maatschappelijke organisaties waren ondergeschikt aan de centrale macht) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • In dat beleid paste het om maar één godsdienst toe te laten (dat versterkte de eenheid) 	1
13	maximumscore 4	
	Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	De idealen van de Verlichting komen naar voren in het optreden van	
	<ul style="list-style-type: none"> • Eise Eisinga, want hij toonde op rationele/wetenschappelijke manier de onjuistheid van de voorspelling aan / bouwde een aanschouwelijk voorbeeld (het planetarium) om de bevolking gerust te stellen / voor te lichten 	2
	<ul style="list-style-type: none"> • Koning Willem I, want hij wilde het planetarium gebruiken om zijn volk op te voeden / vond wetenschap/onderwijs belangrijk voor zijn land 	2
14	maximumscore 2	
	Kern van een juist antwoord is, dat de Industriële Revolutie het ambacht van wolkamer overbodig had gemaakt.	

Moderne tijd

15 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De Industriële Revolutie leidde tot het modern imperialisme, doordat de industrie aanvoer van grondstoffen/het vinden van afzetmarkten nodig maakte, wat volgens veel landen alleen gegarandeerd kon worden door het stichten van een eigen imperium/in eigen kolonies 2
- Het nationalisme leidde tot het moderne imperialisme, doordat het bezit van koloniën/gebiedsuitbreiding overzee de status van het moederland verhoogde 2

Vraag	Antwoord	Scores
16	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is: Keizer Wilhelm geeft een onrealistisch beeld van de moderne oorlogvoering, omdat hij uiteenzet dat Duitsland een ‘fatsoenlijke’ oorlog moet voeren, waarbij vrouwen en kinderen gespaard blijven, terwijl de moderne oorlogsvoering juist gekenmerkt wordt door terreur tegen de burgerbevolking op grote schaal / het gebruik van massavernietigingswapens / de totale oorlogsvoering.</p>	
17	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deze bron is niet betrouwbaar genoeg, omdat in dit dagboekfragment de dochter van de keizer waarschijnlijk een (te) positief beeld wil geven van haar vader / zichzelf waarschijnlijk niet aanwezig is geweest in het Duitse hoofdkwartier / het later opgeschreven is / Wilhelm waarschijnlijk een goede indruk op zijn dochter wil maken 2 • Een juist antwoord bevat twee voorbeelden van betrouwbare primaire bronnen met gegevens over het lot van vrouwen en kinderen in de Eerste Wereldoorlog met een juiste uitleg, bijvoorbeeld (twee van de volgende): 2 <ul style="list-style-type: none"> – Ooggetuigenverslagen/dagboeken van vrouwen en kinderen uit de oorlog, omdat die directe informatie opleveren. – Rapporten van het Rode Kruis over de situatie van burgers, omdat die zorgvuldig samengestelde/gecontroleerde gegevens zullen bevatten. – Dagbladen over de situatie aan het thuisfront/met overlijdensadvertenties van burgers, omdat daaruit afgeleid kan worden hoe de oorlog werd ervaren/het dagelijks leven doorgaat. 	
<p><i>Opmerking</i> Alleen als bij de genoemde bron een juiste uitleg volgt, mogen scorepunten worden toegekend.</p>		
18	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De foto wordt in veel schoolboeken gebruikt om “de crisis van het wereldkapitalisme” te illustreren 1 • De foto is subjectief, omdat de fotografe door de tegenstelling te tonen tussen de rij wachtenden (voor een uitkering) en het reclamebord met “de hoogste levensstandaard van de wereld/de Amerikaanse manier is de beste” kritiek levert op de Amerikaanse samenleving 2 	

Vraag	Antwoord	Scores
19	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Duitsland is kort voor het begin van de Tweede Wereldoorlog een racistische samenleving, want uit de bron blijkt dat er rassenwetten zijn / dat Marie Nejar, als kind met een Afrikaanse vader, kans loopt gesteriliseerd te worden / dat de joodse arts Blumenthal uit de samenleving wordt verwijderd (antisemitisme) • Duitsland is kort voor het begin van de Tweede Wereldoorlog een totalitaire staat, omdat uit de bron blijkt dat de overheid zich diepgaand bemoeit met het privé-leven van burgers 	<p>2</p> <p>2</p>
20	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het gevaar van ontdekking wordt groter als je een geheime actie op een foto vastlegt / het is gevaarlijk zo'n foto in bezit te hebben (het is een bewijs van illegale activiteit) • Deze foto is als bron zo betrouwbaar mogelijk gemaakt, omdat (twee van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – de foto een reconstructie is van vlak na de oorlog (ze weten nog precies hoe het gedaan werd). – verzetstrijdster Ingeborg Kahlenberg zelf laat zien hoe ze het deed. – ze het tasje/de camera heeft die ze toen ook gebruikte. 	<p>1</p> <p>2</p>
21	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het kenmerkende aspect is “de Koude Oorlog/de verdeling van de wereld in twee ideologische blokken” (of een omschrijving daarvan) • De Koude Oorlog is in de foto te herkennen aan (één van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – het bord “U verlaat nu de Amerikaanse sector”, want dat laat zien dat Berlijn verdeeld is in zones, die ieder bij een ideologisch blok horen. – aan de dreiging die uitgaat van de tegenover elkaar opgestelde tanks van beide partijen, want die laat de (politieke en militaire) spanning/de wapenwedloop tussen beide blokken zien. 	<p>1</p> <p>2</p>

Opmerking

Alleen als de verwijzing naar de foto voorzien is van een juiste uitleg mogen twee scorepunten worden toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
22	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> In het communistische Oost-Duitsland was geen vrije pers, waardoor de Oost-Duitse kranten wel konden schrijven dat de muur diende om het fascistische/kapitalistische Westen buiten Oost-Duitsland te houden, want dat was propaganda voor het eigen communistische systeem maar meestal niet dat Oost-Duitsland er zo slecht voorstond dat er een muur gebouwd moest worden om de economie te redden, want daaruit zou blijken dat het communistische systeem geen succes was 	<p>1</p> <p>1</p>
23	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>De gelijkstelling van man en vrouw in het huwelijk in 1968 kan beschouwd worden als een gevolg</p> <ul style="list-style-type: none"> van het feminisme/de strijd voor gelijke rechten van vrouwen/de vrouwenemancipatie van de toenemende welvaart in de jaren zestig, omdat daardoor de vrouwen meer vrije tijd kregen/betere opleidingsmogelijkheden kregen/vaker in eigen onderhoud konden voorzien/vaker hetzelfde werk deden als mannen, waardoor de opvatting dat vrouwen ook in het huwelijk gelijke rechten moesten hebben meer aanvaard werd / vrouwen meer voor hun rechten opkwamen 	<p>1</p> <p>2</p>
24	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>De multiculturele samenleving ontstond door:</p> <ul style="list-style-type: none"> de dekolonisatie, waardoor inwoners van de voormalige koloniën naar Nederland kwamen en de behoefte aan arbeidskrachten waardoor in de jaren zestig gastarbeiders naar Nederland werden gehaald De maker van de kaart wil laten zien dat Nederland ondanks culturele verschillen, toch één land kan zijn, wat hij weergeeft door vertegenwoordigers van vele (sub)culturen (Turken, Polen, Oeteldonkers, Homoclub Het Snorretje e.a.) samen Nederland te laten vertegenwoordigen op een kaart met "Groeten uit Holland" 	<p>1</p> <p>1</p> <p>2</p>
<p><i>Opmerking</i></p> <p><i>Alleen als in het antwoord een juiste verwijzing naar de bron wordt gegeven, mogen twee scorepunten worden toegekend.</i></p>		

6 Bronvermeldingen

- bron 1 Rijksmuseum van Oudheden, A 1899/3.6. (Ur III periode. Kleitablet, 90 x 44 x 20 mm. Lagash, Zuid-Mesopotamië, circa 2100 v.Chr.).
- bron 2 Fik Meijer, Vreemd Volk, Amsterdam 2007, pag. 208.
- bron 3 James Graham-Campbell, The Viking World, London 2001, pag. 187.
- bron 4 Joan Evans, Leven in de middeleeuwen, Antwerpen 1964, pag. 22.
- bron 5 Ronald de Graaf, Oorlog, mijn arme schapen, een andere kijk op de Tachtigjarige Oorlog, 1565-1648, Franeker 2004, pag. 284.
- bron 6 Het Vaderlandsch gevoel, vergeten negentiende-eeuwse schilderijen over onze geschiedenis, catalogus Rijksmuseum Amsterdam, Amsterdam 1978, pag. 90.
- bron 7 (Beeld)archief Internationaal Informatiecentrum en Archief voor de Vrouwenbeweging (IIAV) Amsterdam.
- bron 8 Viktoria Luise von Hohenzollern, Zo, dat was ik, zonder plaats 1975, pag. 82.
- bron 9 S. Ross en P. Bakker (vertaling), Oorzaak en gevolg, De crisisjaren, Harmelen 1998, pag. 44.
- bron 10 ontleend aan: Marie Nejar, Mach nicht so traurige Augen, weil du ein Negerlein bist, Meine Jugend im Dritten Reich, aufgeschrieben von Regina Carstensen, Reinbek bei Hamburg 2007, pag. 89.
- bron 11 Nederlands Fotomuseum inventarisnummer 17. De informatie bij de bron is afkomstig van Geheugen van Nederland.
- bron 12 Ansichtkaart van het Deutsches Historisches Museum in Berlijn, zomer 2007.
- bron 13 gratis briefkaart verspreid door de Nationale Jeugdraad.